

Norway
grants

ESAMOS SITUACIJOS PAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ IDENTIFIKAVIMO SRITYJE APŽVALGOS IR VIENINGOS PAVOJINGŲ ATLIEKŲ IDENTIFIKAVIMO METODIKOS PARENGIMAS

ESAMOS SITUACIJOS PAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ IDENTIFIKAVIMO
SRITYJE APŽVALGA

2022 m. kovo 25 d.

Užsakovas: Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija

Sutarties data 2021 m. rugpjūčio 25 d.

Sutarties Nr. VPS-2021-59-ES

**Dokumento
rengėjas:**

UAB „Ekokonsultacijos“

Įmonės kodas: 300081400

Adresas: J. Kubiliaus g. 6-5, LT – 08234 Vilnius

Tel. (8 5) 274 54 91

EKO KONSULTACIJOS

Pagrindinis darbo tikslas

- **Apžvalgos ir Metodikos tikslas** – parengti **Metodiką** valstybės ir savivaldos institucijoms ir įstaigoms (toliau – institucijos) ir ūkio subjektams **kaip teisingai vertinti ir taikyti** nacionalinius ir Europos Sąjungos (toliau – ES) **teisės aktus dėl atliekų klasifikavimo**, siekiant užtikrinti tinkamą ir efektyvų pavojingųjų atliekų identifikavimą ir klasifikavimą, kad pavojingosios atliekos būtų saugiai ir efektyviai surenkamos ir tvarkomos.
- **Metodika** turi būti parengta pritaikius atliktos Apžvalgos išvadas, pavojingųjų atliekų identifikavimo gerąją patirtį, išanalizavus esamą situaciją ir patirtį identifikuojant ir klasifikuojant atliekas Lietuvoje ir užsienyje.

Apžvalgos rengimas

- Apžvalgos rezultatai pateikti ataskaitoje, kuri pristatyta ir suderinta su Užsakovu
- Rengiant Apžvalgą buvo apklausta:
  - **30** didžiausių PA darytojų, **30** didžiausių surinkėjų ir vežėjų ir **20** PA apdorotojų;
  - **2** NVO, bei **3** licencijuotos pakuočių atliekų tvarkymo gamintojų ir importuotojų organizacijos;
  - **13** savivaldybių administracijų bei RATC atstovų;
  - **7** valstybės ir privačios mokslo ir studijų institucijos;
  - **7** laboratorijos, galinčios tirti atliekų cheminę sudėtį;
  - AAD, AAA ir 3 kitos valstybės institucijos (Valstybinė augalininkystės tarnyba (VAT), Nacionalinis visuomenės sveikatos centras (NVSC), Muitinės departamentas (MD));
  - 1000 Lietuvos gyventojų (UAB „Spinter tyrimai“).
- Suorganizuotos 3 apskritojo stalo diskusijos:
  - Su valstybinių institucijų atstovais, diskusijoje dalyvavo 24 dalyviai iš AM, AAA, AAD, NVSC, MD, ŽUM ir Ekokonsultacijų atstovai;
  - dėl tuščių pakuočių, kurioje dalyvavo 37 dalyviai iš Pakuočių organizacijų, LSA ir atskirų savivaldybių, RATC, Lietuvos augalų apsaugos asociacijos (LAAA), valstybinių institucijų atstovai, atliekų darytojų ir atliekų tvarkytojų atstovai ir Ekokonsultacijų atstovai;
  - su visomis suinteresuotomis šalimis, diskusijoje dalyvavo 55 dalyviai: 13 atstovų iš valstybės institucijų, 7 ekspertai, konsultantai ir mokslo įstaigų atstovai, 6 laboratorijų atstovai, 12 atliekų tvarkytojų atstovų, 15 darytojų atstovų ir 2 RATC ir savivaldybės atstovai.

ESAMOS SITUACIJOS PAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ IDENTIFIKAVIMO SRITYJE APŽVALGA

Apžvalgos turinys

- PAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ IDENTIFIKAVIMO IR KLASIFIKAVIMO SRITIES TEISINIS REGULIAVIMAS (ES, LT, kitos valstybės)
- PAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ IDENTIFIKAVIMO SITUACIJA LIETUVOJE (statistika, taikoma praktika, problematika)
- UŽSIENIO ŠALYSE NAUDOJAMI PAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ IDENTIFIKAVIMO IR KLASIFIKAVIMO METODAI
- UŽSIENIO ŠALIŲ GEROJI PRAKTIKA, SPRENDŽIANT PAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ TVARKYMO KLAUSIMUS (prevencijos ir kontrolės priemonės, leidimų išdavimas, bešeimininkės atliekos)
- IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Pavojingųjų atliekų identifikavimo ir klasifikavimo srities teisinis reguliavimas (1)

Pagrindiniai teisės aktai

	ES	LT
Atliekų klasifikavimo principai	Atliekų direktyva 7 str.	Atliekų tvarkymo įstatymas 7(1) str., 13 str.
Atliekų sąrašas ir naudojimosi jo taisyklės	Komisijos sprendimas 2000/532/EB	Atliekų tvarkymo taisyklių 1 priedas
Pavojingumo kriterijai	Atliekų direktyvos III priedas (pakeistas Reglamentu 1357/2014)	<ul style="list-style-type: none"> Nuoroda į Reglamentą 1357/2014 Atliekų tvarkymo taisyklių 1 priede Dėl HP14: ATT 1 priedas, 2.2.6. - atliekos pripažįstamos pavojingomis, kai po 48 valandų sąveikos pasiekiamas 50% Daphnia magna atsako lygis, esant 10% ar mažesnei atliekų koncentracijai mėginyje (pasiekama 48h EC50 ≤ 10%), atliekant tyrimą pagal standartą LST EN ISO 6341 (Vandens kokybė. Daphnia magna Straus (Cladocera, Crustacea) judrumo slopinimo nustatymas. Ūminio toksiškumo tyrimas). Atliekų mėginiai paruošiami pagal standartą LST EN 14735 (Atliekų apibūdinimas. Atliekų ėminių paruošimas ekotoksikologiniams tyrimams); HP9 – pagal Lietuvos higienos normos HN 66:2013 „Medicininį atliekų tvarkymo saugos reikalavimai“
Metodinė pagalba	EK pranešimas Nr. 2018/C 124/01 „Atliekų klasifikavimo techninės gairės“	ES gairės išverstos į lietuvių kalbą, yra nuoroda į gaires AM tinklapyje, nacionalinių gairių nėra

Pavojingųjų atliekų identifikavimo ir klasifikavimo srities teisinis reguliavimas (2)

Atliekų klasifikavimas:

- Esmė: atitinkamo kodo atliekai priskyrimas pagal Atliekų sąrašą (ES lygmeniu – **šešiaženkliai** kodai, LT - tam tikrai atvejais **aštuonženkliai** kodai, kitais atvejais - **šešiaženkliai**)
- Atliekų sąrašo struktūra:
  - Iš viso 842 kodai, pavojingųjų atliekų kodai pažymėti žvaigždute (*)
  - Visi įrašai suskirstyti į skyrius: pagal susidarymo šaltinį (01–12, 17–20 skyriai), pagal rūšį (13, 14, 15), kitos atliekos (16)
- Atliekų kodų tipai:
  - AN – Absoliučiai nepavojingas, AP – Absoliučiai pavojingas, VP – veidrodinis pavojingas, VN – Veidrodinis nepavojingas).
  - Jei kodas AP ar AN – jokių papildomų veiksmy atlikti nereikia;
  - Jei kodas VN arba VP - reikia vertinti atliekos pavojingumą pagal nustatytus kriterijus

Pavojingųjų atliekų identifikavimo ir klasifikavimo srities teisinis reguliavimas (3)

Kiti teisės aktai (**papildomos** klasifikavimo sistemos):

- 2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1013/2006 dėl atliekų vežimo:
  - Siekiant nustatyti ar atliekų vežimas galimas ir (arba) kokia vežimo procedūra taikoma pirmiausiai reikia tinkamai klasifikuoti atliekas;
  - atliekos klasifikuojamos pagal **Reglamento 1013/2006 III–IV priedų sąrašus** (į reglamentą įtrauktus tarptautinių susitarimų - Bazelio konvencijos, EBPO sprendimo dėl atliekų sąrašus);
  - Klasifikavimas pagal ES atliekų sąrašą taikomas tam tikrais atvejais, pavyzdžiui, kaip kriterijus, ar atliekas galima eksportuoti į tam tikras ES nepriklausančias šalis, kurioms netaikomas EBPO sprendimas (36 straipsnio 1 dalis).
  - Atliekų klasifikavimas pagal reglamento III–IV prieduose išvardytus įrašus (pvz., Bazelio konvencijos ir EBPO kodus) ir Europos atliekų sąrašo kodus (reglamento V priedo 2 dalis) turi būti nurodytas atitinkamuose atliekų vežimą lydinčiuose dokumentuose.
- 1999 m. balandžio 26 d. Tarybos direktyva 1999/31/EB dėl atliekų sąvartynų ir 2002 gruodžio 19 d. Tarybos sprendimas kuriuo pagal Direktyvos 1999/31/EB 16 straipsnį ir II priedą nustatomi atliekų priėmimo į sąvartynus kriterijai ir tvarka (2003/33/EB):
  - Nustatyti atliekų priėmimo į tam tikros klasės sąvartynus kriterijai;
  - Pirmiausiai atliekos klasifikuojamos pagal atliekų sąrašą ir tik po to pagal atliekų priėmimo į tam tikros klasės sąvartyną kriterijus nusprendžiama ar atliekos gali būti pašalintos

Pavojingųjų atliekų identifikavimo ir klasifikavimo srities teisinis reguliavimas (4)

ES gairės

•Struktūra:

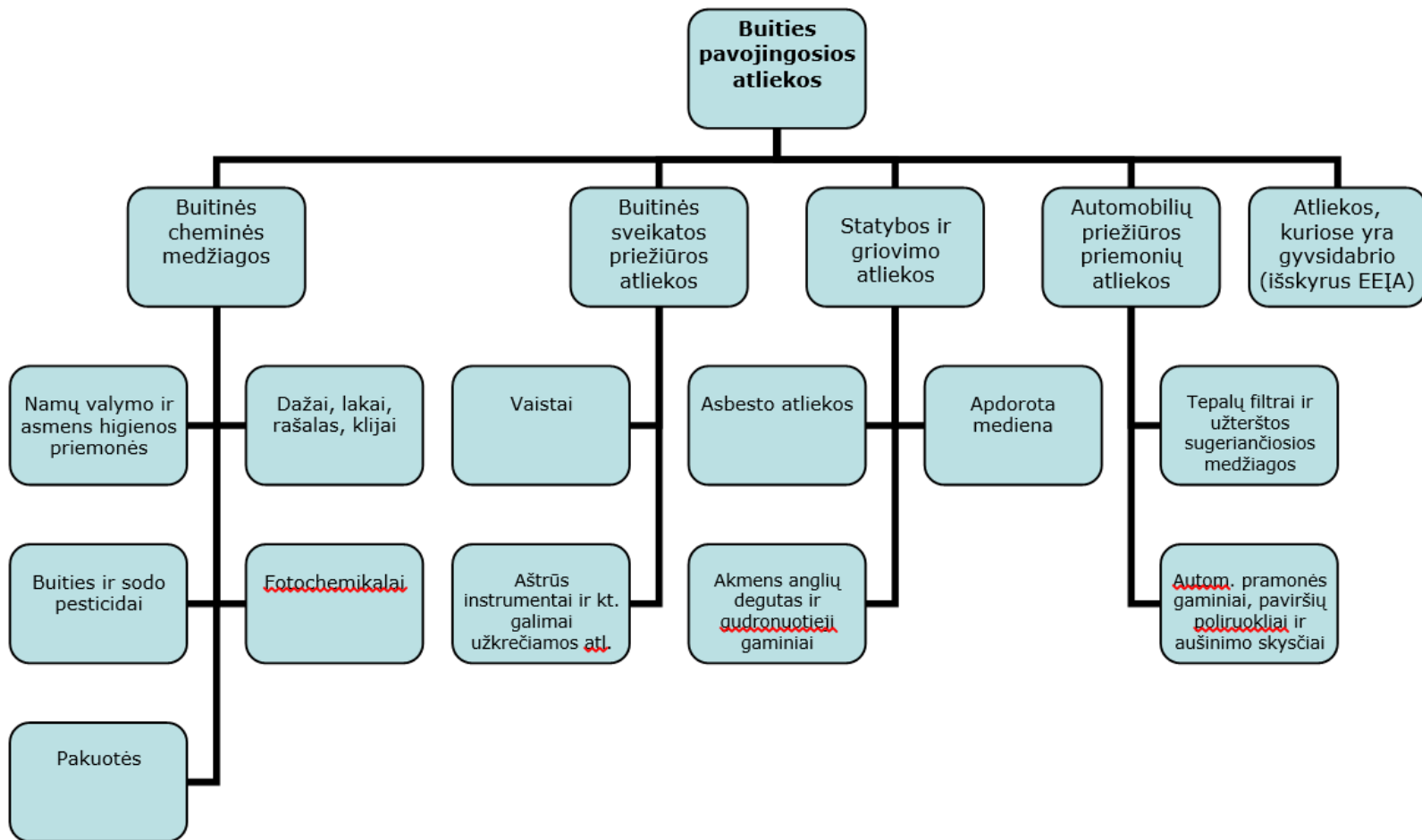
- 1 skyriuje pateikiama bendroji informacija apie atliekų klasifikavimą ir nurodymai, kaip naudotis gairėmis.
- 2 skyriuje trumpai pristatomos tam tikros ES atliekų teisės aktų dalys ir jų svarba apibrėžiant ir klasifikuojant pavojingąsias atliekas.
- 3 skyriuje išdėstomi bendrieji atliekų klasifikavimo veiksmai atkreipiant dėmesį į pagrindines sąvokas. Išsami informacija, papildanti 3 skyrių, pateikiama atitinkamuose prieduose:
  - 1 priede pateikiama informacija apie atliekų sąrašą ir tinkamų atliekų sąrašo įrašų pasirinkimą.
  - 2 priede nurodyti įvairūs informacijos apie pavojingas medžiagas ir jų klasifikavimą šaltiniai.
  - 3 priede aprašyti individualių Atliekų direktyvos III priede nurodytų HP1–HP15 pavojingųjų savybių vertinimo principai.
  - 4 priede apžvelgiamos pagrindinės sąvokos ir daroma nuoroda į galiojančius standartus ir metodus, susijusius su atliekų ėminių ėmimu ir chemine atliekų analize.

•Atliekų klasifikavimo etapai:

- Bendrasis apibūdinimas (1 – 2 etapai)
- Atliekų pavojingumo vertinimas (3 – 5 etapai)

Buities pavojingosios atliekos, jų klasifikavimas

- 2020 m. Europos Komisija pranešimas „Atskiras pavojingų buitinių atliekų surinkimas“ (2020/C 375/01):
  - geriausia ES šalių narių buities pavojingųjų atliekų atskiro surinkimo patirtis,
  - informacija apie šių atliekų klasifikavimą.

Lietuvoje naudojami pavojingųjų atliekų identifikavimo ir klasifikavimo metodai

- Apklauso parodė:
  - Apie pavojingųjų atliekų identifikavimo taisykles dauguma arba nežino, arba įvardina reikalavimus kaip sudėtingus ir sunkiai suprantamus;
  - Dažniausiai taikomi atliekų identifikavimo būdai Lietuvoje:
    - vizualinis įvertinimas su tikslu nustatyti ar atliekai priskirtas teisingas atliekų kodas;
    - dokumentinis įvertinimas pagal gaminio, iš kurio susidarė atlieka saugos duomenų lapo duomenis;
    - Atliekų įvertinimas pagal atliekų sudėties tyrimus - retais atvejais (dažniausiai taiko atliekų tvarkytojai, eksportuojamoms (išvežamoms) atliekoms, AAD/AAA – teisimo bylose, tyrimai atliekami užsienyje)
  - Apie EU Gaires žino mažuma apklausų respondentų, įskaitant ir AAD specialistus;
  - Dažnai nėra žinomos ne tiek, kad atliekų pavojingumo nustatymo taisyklės, bet ir naudojimosi Atliekų sąrašų taisykles, atliekų kodai parenkami „iš akies“ arba atsižvelgiant į tai, kokius kodus tvarkytojas turi leidime

Klaidingai identifikuojamos ir tvarkomos atliekos

	AAD	AAA	MD	NVSC	Atliekų tvarkytojai	Atliekų darytojai
EEJ atliekos	+	+			+	
ENTP atliekos	+		+		+	
Farmacinės atliekos (vaistai)				+	+	
Stomatologijos atliekos				+		
Medienos atliekos (impregnuotos, dažytos)	+	+			+	+
Pelenų ir šlakų atliekos		+			+	
Gyvsidabrio turinčios atliekos		+				
Filtruojančios medžiagos (filtrai, katalizatoriai, panaudota anglis); pašluostės (šluostės, darbo drabužiai, tekstilė turėjusi sąlyti su pavojingomis medžiagomis)					+	+
Vandeninės atliekos (plovimo skysčiai, emulsijos, vanduo naudotas gamybos procesuose)					+	
Dažų atliekos (dažų šalinimo atliekos, vandeniniai dažai kurie buvo naudojami su kitomis pavojingomis medžiagomis);					+	
Klijų atliekos (skysti vandens pagrindo klijai, sukietėję klijai);					+	
Netinkami naudoti gaminiai (gamybos metu susidaręs brokas, naudoti netinkami produktai ar medžiagos);					+	
Nuotekų dumblas (dumblas susidaręs gamybos procese); pelenai ir šlakai (pelenai ar šlakai iš katilinių)					+	+
Šlifavimo atliekos (atliekų šlifavimo dalys po gamybos procesų)					+	
Gumos atliekos (guminės įrengimų ar mašinų dalys turėjusios sąlyti su pavojingomis medžiagomis)					+	
Mišrios statybinės atliekos (dažų likučiai, naudotų pavojingų medžiagų likučiai); užterštas gruntas (gruntas iš užterštų gamybos teritorijų, gruntas prie galimų taršos šaltinių)					+	
Pakuočių atliekos						+

Apžvalgoje identifikuoti srautai Metodikoje

Identifikuoti atliekų srautai	Nuoroda į Metodiką/priedą/paaiškinimas
EEI atliekos	Metodikos 2.4.2 p.
ENTP atliekos	Metodikos 2.4.3 p.
Farmacinės atliekos (vaistai)	Buityje susidarančių atliekų identifikavimas (Metodikos Priedas Nr. 1)
Stomatologijos atliekos	Metodikos 2.4.8 p.
Medienos atliekos (impregnuotos, dažytos)	Metodikos 2.4.4 p. ir Priedas Nr. 4-4
Pelenų ir šlakų atliekos	Metodikos Priedas Nr. 9-2
Gyvsidabrio turinčios atliekos	Buityje susidarančių atliekų identifikavimas (Metodikos Priedas Nr. 1) ir EEI atliekų identifikavimas (Metodikos 2.4.2 p. ir Priedas Nr. 4-2)
Filtruojančios medžiagos (filtrai, katalizatoriai, panaudota anglis); pašluostės (šluostės, darbo drabužiai, tekstilė turėjusi sąlyti su pavojingomis medžiagomis)	Metodikos 2.4.6 p.
Vandeninės atliekos (plovimo skysčiai, emulsijos, vanduo naudotas gamybos procesuose)	Taikyti Metodikos III etapą (Metodikos 2.5 p.)
Dažų atliekos (dažų šalinimo atliekos, vandeniniai dažai kurie buvo naudojami su kitomis pavojingomis medžiagomis);	Taikyti Metodikos III etapą (Metodikos 2.5 p.)
Klijų atliekos (skysti vandens pagrindo klijai, sukietėję klijai)	Taikyti Metodikos III etapą (Metodikos 2.5 p.)
Netinkami naudoti gaminiai (gamybos metu susidaręs brokas, naudoti netinkami produktai ar medžiagos);	Taikyti Metodikos III etapą (Metodikos 2.5 p.)
Nuotekų dumbblas (dumbblas susidaręs gamybos procese);	Taikyti Metodikos III etapą (Metodikos 2.5 p.)
Šlifavimo atliekos (atliekų šlifavimo dalys po gamybos procesų)	Metodikos 2.4.6 p.
Gumos atliekos (guminės įrengimų ar mašinų dalys turėjusios sąlyti su pavojingomis medžiagomis)	Metodikos 2.4.7 p.
Mišrios statybinės atliekos (dažų likučiai, naudotų pavojingų medžiagų likučiai); užterštas gruntas (gruntas iš užterštų gamybos teritorijų, gruntas prie qalimų taršos šaltinių)	Metodikos Priedas Nr. 9-2 Metodikos Priedas Nr. 9-3
Pakuočių atliekos	Metodikos 2.4.1 p., Metodikos Priedas Nr. 4-1

Pavojingųjų atliekų identifikavimo laboratoriniai tyrimai

- Atliekų identifikavimas, pasitelkiant atliekų sudėties arba pavojingųjų savybių tyrimus **nėra populiariausi pavojingųjų atliekų identifikavimo būdai Lietuvoje**, dažniau naudojami vizualaus arba dokumentinio įvertinimo būdai, todėl atliekant apklausas nepavyko nustatyti atliekamų laboratorinių tyrimų apimčių.
- Identifikuotos problemos:
  - Lietuvoje praktiškai nėra laboratorijų, kurios būtų akredituotos atliekų tyrimams pagal atliekų tyrimams taikomus standartus, todėl ūkio subjektai ir valstybės institucijos priversti dėl tyrimų atlikimo kreiptis į užsienio laboratorijas.
  - Tik viena privati laboratorija Lietuvoje yra akredituota atlikti ekotoksiškumo tyrimams, bet, anot laboratorijos atstovų, kol kas besikreipiančiųjų dėl tokių tyrimų nėra daug.
  - Lietuvoje trūksta būtent atliekų tyrimuose besispecializuojančios laboratorijos (tokių yra užsienio valstybėse, pvz., Vokietijoje, Čekijoje), kurios gebėtų ne tik atlikti tyrimus, bet ir suteikti metodinę pagalbą dėl pavojingųjų atliekų identifikavimo, t.y. padėti nustatyti, kokie tyrimai reikalingi, ar visi iš jų būtini (tai yra svarbus aspektas, įvertinant kai kurių tyrimų brangumą), kaip interpretuoti tyrimų rezultatus.
  - Tokių paslaugų neteikia ir Aplinkos apsaugos agentūros laboratorija, kuri, remiantis viešai skelbiama informacija neturi akreditacijos atliekų tyrimams.

Užsienio šalyse naudojami pavojingųjų atliekų identifikavimo ir klasifikavimo metodai - apibendrinimas

Pagrindiniai būdai:

- **Metodinis vadovavimas:**
  - Parengtos nacionalinės gairės dėl atliekų identifikavimo (bendrosios arba dėl tam tikrų srautų);
  - Patvirtintos formos informacijai apie atliekų identifikavimą pateikti kompetentingai institucijai (formose nurodytas veiksmų eiliškumas ir kokių duomenų reikia, t.y. pačios formos yra savotiška metodinė pagalba);
  - Nustatyta kuri institucija yra atsakinga už konsultavimą atliekų identifikavimo klausimais
- **Prevencijos priemonės:**
  - Tam tikrais atvejais nustatyta prievolė suderinti su atsakinga institucija, ar atliekos identifikuotos teisingai (pvz., Vokietija)
- **Politiniai sprendimai dėl tam tikrų atliekų priskyrimo pavojingoms/nepavojingoms:**
  - pvz., Latvijoje nustatyta, kad pavojingomis pakuotėmis nelaikomos tam tikros AAP pakuotės - jeigu po ištuštinimo ne mažiau kaip tris kartus buvo išplauta dideliu kiekiu vandens ir jų talpa nuo vieno iki penkiasdešimties litrų
  - Pvz., Austrijoje numatyta, kad jei yra pasenę vaistai, kurių nerūšiavo apmokytas personalas, dėl citostatikų ar citotoksinių medžiagų, tai tuomet tokių vaistų atliekos t.b. priskiriamos pavojingoms atliekoms

Apibendrinimas

- ES lygmeniu nustatytas teisinis reglamentavimas yra sudėtingas, informacija pateikta keliuose skirtingo lygmens teisės aktuose (direktyva, sprendimas, reglamentas)
- Į nacionalinę teisę visi reikalavimai perkelti, bet dėl proceso sudėtingumo trūksta žinių/metodinės pagalbos/informacijos ne tik ūkio subjektams, bet ir atsakingoms institucijoms
- Lietuvoje nėra nustatyta kuri institucija (AAD, AAA) yra atsakinga už metodinės pagalbos teikimą ūkio subjektams atliekų identifikavimo klausimais
- Kitų šalių patirtis rodo, kad dažniausiai taikomos priemonės šioje srityje – metodinę pagalbą per nacionalines gaires, politiniai sprendimai dėl tam tikrų atliekų priskyrimo be papildomų įvertinimų pavojingosioms/nepavojingosioms